

Popüler Müzikte Bir “Ötekileştirme” Örneği: Heavy Metal’e Yönelik Olumsuz Yargıların Estetik, Toplumsal ve Ahlaki Boyutları

Yasemin Ata*

Özet

Kimliği inşa eden her özelliğin olduğu gibi müziğin de birey ve gruplar arasında zaman zaman etiketleme, dışlama ve ötekileştirmeye neden olduğu gözlemlenebilir. Birincil rolü -genel kabul gören yaklaşımla- gençlik ve yetişkinler dünyası arasındaki sınırları simgelemek olan popüler müziğin bazı türleri sahip oldukları özellikler ve istemli ya da istemsizce neden oldukları kimi olaylar neticesinde tarihi boyunca toplumun çeşitli kesimlerinden olumsuz tepkilere maruz kalır. Söz konusu tepkilerin en fazla şiddetlendiği heavy metal; görsel ve işitsel imajı, müzik videoları, şarkı sözleri ile yalnızca yetişkin muhafazakârlar arasında değil, genel olarak toplum nezdinde iktidar sahipleri tarafından (medya, politika, din) “sakıncalı” bir müzik türü olarak etiketlenirken, toplumda izlerkitleye karşı giderek artan nefret, korku, önyargı ve nihayet ötekileştirme tutumunun oluşmasına neden olur. Bu çalışmada heavy metal müziğe yönelik kimi zaman normalin çok üzerinde endişeler taşıyan toplumsal tepkiler, bu tepkilerin nedenleri ve türe ilişkin var olan kalıpyargılar sorgulanmış, ötekileştirme sürecinin işleyiş aşamaları uygun temel kavramlar çerçevesinde sınıflandırılarak aktarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Popüler müzik, Heavy metal, Ahlaki panik, Ötekileştirme, Kalıpyargı

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, yasata@gmail.com

An Example of "Othering" in Popular Music: Aesthetic, Social and Moral Aspects of Negative Judgments on Heavy Metal

Abstract

Just as for other features that build one's identity, music can occasionally be the subject causing labeling, exclusion, and alienation/othering among individuals and groups. It is generally accepted that the primary role of popular music is to symbolise the boundaries between younger and older sections of the society. As such, certain types and features of popular music, either intentionally or inadvertently have caused throughout its history adversity among certain sections of the society and attracted negative reactions from certain circles. This phenomenon is even more apparent in the case of heavy metal music whose visual images, video and audio clips and lyrics are regarded as "objectionable" not only among adult conservatives, but by those in power in society in general (media, politics, religion). It also leads to a growing sense of hatred, fear, prejudice and finally social alienation/othering. In this study, the social reactions to heavy metal music, which sometimes have concerns far above normal, the reasons for these reactions and the stereotyping of the genre are questioned and an attempt is made to classify the stages of the othering process in view of relevant theories.

Keywords: Popular music, Heavy metal, Moral panic, Othering, Stereotypes

Birey ve gruplar, modernizmden bu yana büyük çaplı küresel dönüşümlerin yaşam pratiğimize getirdiği çoğu duruma -zorunlu ya da gönüllü bir biçimde- ayak uydururken, aynı süreçlerin tektipleştirici etkilerine karşı çoğunlukla direnç gösterme eğilimindedirler. Bu eğilim, toplum içinde sürekli ve dinamik bir "diğerlerinden farklılaşma" halinde olmalarında gözlemlenebilir. Kimlik inşasının temelinde yer alan bu süreç, hem bireylerin hem de grupların toplum içinde "kim oldukları" nı ortaya koyarken aynı zamanda "kim olmadıkları" nın da yanıtını bulmalarını/vermelerini sağlar. Dolayısıyla toplum içinde bir "biz" kurgulanırken otomatik olarak "diğerleri" de oluşmaya başlar. Birey ve grupların birbirlerinin farklılıkları karşısındaki tutumları rekabet, işbirliği, tolerans, birlikte yaşama gibi olumlu yönde sürdürülebileceği gibi düşmanlık, dışlama şeklinde de olabilir. Bu ikinci tepkiler, genellikle gruplar arası ilişkilerde "ötekileştirme" eğiliminin bir göstergesi olarak gözlemlenir. Bu süreçte çatışma içinde bulunan gruplar, kendi grup kimliklerini (iç grup) olumlu imajlarla temsil ederken; diğer grubu (dış grup) olumsuz imajlarla temsil eder (Arar ve Bilgin, 2009: 237). Buradan hareketle küçük görmek, aşağılamak ve hor görmek yoluyla farklı kimlikte olanı zayıflatmayı, güçten düşürmeyi ve iktidarsızlaştırmayı amaçlayan bir söylem biçimi olarak "ötekileştirme", "biz" ve "diğerleri" arasındaki farklılığın "biz" lehine ve "diğerleri" aleyhine işleyecek bir ayrımcılığa dönüştürülmesi eğilimini ifade etmektedir (Yılmaz, 2015: 4).

Diğer taraftan ötekileştirme, kimlik farklılıklarının özelleştirilmesi, yani doğal farklılıklarımız gibi algılanması ilkesine dayanır. Bir kere “doğal” ya da “normal” olanı tanımlamaya başladıktan sonra, birçok yaşam biçimi ve davranış kendini “uygunsuz”, “ahlaksız” ya da “geri” tanımları çerçevesinde bulmaktadır. Çünkü bu davranışlar bize tercih etmediğimiz başka bir yaşam biçimi olasılığını hatırlatarak kendimiz için kurguladığımız “normal”leri tehdit eder (Doğan, 2016: 144). Toplumsal gruplar arasında ırk/etnik köken, mezhep, siyasi görüş, cinsiyet, cinsel tercih, fiziksel özellikler, giyim tarzı, yaş grubu, sosyoekonomik sınıf, meslek, kültür, zekâ, yetenek, beceri, tercih ve beğeniler ve grup kimliğini yaratmada “gerçek” ve “algılanan” diğer her türlü farklılık ötekileştirme nedeni olabilir.

“Öteki”nin Müzik Kimliği Üzerinden Kurgusu

Müzik, tüm kimliklenme biçimlerini özellikle sosyal kimlik ve grup kimliğini gösterme ve yeniden üretmede güçlü bir semgesel role sahiptir. Müziğin, etkili bir bilişsel uyaran olarak grup kimliğinin temelinde yer alan, esasen bir zihinsel kurgu olan kolektif aidiyet bilincini onaylayan ve pekiştiren bir işlevi vardır. Dolayısıyla yüklenen özgün anlamlar ve edindiği semgesel rol her iki taraf için de işler; gruplar arası ilişkilerde iç grup için birleştirici olan müzik, dış grup için de bir o kadar ayrıştırıcıdır. Müziğin kolektif kimliğin inşasında küresel düzeyde nasıl işlediğinin gözlemlenmesine en zengin içeriği sağlayan alanlardan biri şüphesiz popüler müzik ilişkili gençlik kültürleridir. Herhangi bir bağlamda tatmin edici bir tanımlama çabasını sonuçsuz bırakacak karmaşıklığa sahip olan popüler müzik olgusunun yadsınamaz tarafı günümüz toplumlarında popüler kültüre üretim, paylaşım ve tüketim pratikleri açısından sonsuz bir kaynak teşkil etmesi ve bu anlamda günlük yaşamı biçimlendirmede üstlendiği rolüdür. Yukarıda sözü edilen gereksinimlere bireysel ve çeşitli ölçekteki topluluklar düzeyinde yanıt verebildiği için popüler müziklerin önemi ortadadır. Birer semgesel anlam ambarı olan popüler müzikler, her türlü kimlik oluşumunu ve dönüşümünü yansıtabilecek esneklikte kurulur (Erol, 2002: 228 - 229). İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra kurulan toplumsal ve ekonomik yeni düzenle birlikte “gençlik” artık yalnızca bir yaş aralığını değil; gündelik hayat akışı, jargon, düşünce biçimi temelinde “yetişkin” dünyasından farklı olma iddiası üzerine kurdukları değerler sistemi ile başlıbaşına bir kültürel grubu temsil eder (Aktaran Çerezcioglu, 2014). Tınsal ve tınsal dışı unsurların kaynaşmasıyla pek çok farklı tarz yaratan ve her bir tarzda farklı anlam dünyaları barındıran popüler müziklerin kimlik bağlamındaki en temel işlevi doğrudan ilişkilendiği “gençlik” ile “yetişkinler dünyası” arasındaki ayrımı simgeleyen sınırları inşa etmesidir. Edindiği bu rolde popüler müzik yetişkinler dünyasında çoğu zaman sempati ile karşılanmaz ve onların muhafazakâr değerleriyle çatışır. Bunun sonucunda sık sık çeşitli ahlaki sorularla karşı karşıya kalan popüler müziğin özellikle bazı türleri, nihi-

lizm, şiddet, müstehcenlik, din karşıtlığı gibi temalar içerdiği ve mevcut toplumsal düzeni tehdit ederek ahlaki değerlerin çöküşüne neden olacağı endişesiyle toplumsal paniğin başlıca nedenlerinden biri olur.

Tarihte yarım asırdan fazla bir geçmişe sahip olan heavy metal müzik, sahip olduğu tınısal ve tınıdışı tüm özellikleri; rock müzikten aldığı asi ve muhalif tavrı, yanı sıra kendine özgü olan karanlık, saldırgan ve “şeytani” öğeleri ile yıllar içinde popüler müziğin en rahatsızlık verici türlerinden biri haline gelir. Başlangıçta müziği değer açısından sınıflayan kimi eleştirmenlerce çeşitli nedenlerle görmezden gelinse de, içeriğinde “algılanan” şiddet, kontrolsüz cinsellik, madde bağımlılığı, satanizm, intihar gibi temalar ile muhafazakârlar ve türü ergen ve genç yetişkinler için “tehlike” olarak gören aileler bu müziğe kayıtsız kalamaz. Adının bir biçimde karıştığı bir dizi intihar ve cinayet olayının kitle medyasınca aktarılma biçimleri türe ilişkin olumsuz yargıları körükler ve kötü şöhreti -başta ortaya çıktığı Avrupa ve Kuzey Amerika olmak üzere- tüm dünyada yayılmaya başlar. Özellikle A.B.D.’de devletin müziğe uyguladığı denetim ve sansürün en belirgin hedefi haline gelen türün izlerkitesinin hızla arttığı 1980’lerde Amerikan Senatosunun desteğiyle piyasaya sürülecek albümleri denetleyen bir komite kurulur. Komite aynı zamanda heavy metal karşıtı propagandalara formal bir nitelik kazandırmış olur. Bu durum, heavy metali psikoloji ve sosyal psikoloji alanındaki akademik çalışmalar için popüler bir araştırma konusu haline getirir. Böylelikle yalnızca anaakım medyanın değil akademik dünyanın da hedefinde olan türün sahip olduğu kötü şöhret katlanarak artar. Bu gelişmeler, türe ilişkin var olan olumsuz yargıları daha da güçlendirirken, insanların izlerkitleye olan bireysel önyargılarının kolektif bir ayrımcılığa dönüşmesinde de önemli bir etken olur. Söz konusu ayrımcılık, türün dünyanın farklı bölgelerine ulaşmasına paralel olarak, yeni izlerkitlelerin ortaya çıktığı bütün ülkelerde kendini gösterir. 1990’lara gelindiğinde dünya genelinde oldukça geniş bir kitleye ulaşan heavy metalin, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de - yaşanan kimi olayların da etkisiyle- suç, şiddet, sapkınlık gibi temalarla en çok bağdaştırılan müzik türü olduğu yönündeki görüş yayılmaya başlar. Bu çalışma heavy metale ve izlerkitesine karşı toplumun çeşitli kesimlerinden gelen, antipati ve kınama ile başlayarak yarattığı panik, endişe ve korku yüzünden zamanla ayrımcılığa ve ötekileştirmeye dönüşen sosyal reaksiyonları Türkiye özelinde geçirdiği aşamalarla ele almayı hedefler. Çalışma 2013 - 2015 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı’nın “Satanizmin Türkiye’deki Merkezi” olarak saptadıkları (Okumamış, Hürriyet, 2002) ve bu açıdan “hassas” bir konumda sayılan İzmir’de gerçekleştirilmiştir. Heavy metal izlerkitesini dışındaki farklı meslek ve yaş gruplarından rastgele seçilmiş kişilerle yapılan görüşmelerde türe ilişkin var olan yargılar sorgulanmıştır. Çalışmada öncelikle heavy metalin toplumda yarattığı endişenin kaynağı olan kilit olaylara, ardından kitle medyası aracılığıyla yarattığı toplumsal paniğe değinilecek ve bununla bağlantılı olarak ortaya çıkan ve zihinsel bir referans olarak iş gören kalıpyargı-

ların estetik, ahlaki ve toplumsal açıdan nasıl işlediklerine ve ötekileştirme sürecine nasıl hizmet ettiklerine değinilecektir.

Popüler Müzik ve Toplumsal Panik

Belirli kişi ya da grupların belirli zaman ve yerlerde buldukları toplumun geneli tarafından kabul görmüş olan ahlaki normlar bağlamında davranmamaları ve bununla bağlantılı kabul edilen olaylar, o kişi ya da gruplar için “sapkınlık” (deviance) tartışmalarını beraberinde getirir. Söz konusu normlardan farklı bir noktada olmak ve farklı hareket etmek toplumun egemen değerlerine ve ortak çıkarlarına tehdit olarak görülür. Bu kişilere, gruplara ve olaylara aşırı ve abartılı tepki ile başlayan ve devam eden toplumsal süreci irdelemede başvurulan elverişli bir kavram da Türkiye’de “törel ülkü” (Mutlu, 1995: 334) ya da “ahlaki panik” kullanımlarıyla karşılık bulan *moral panictir*. Yayınlanmış literatürde ilk kez 1971 yılında İngiliz sosyolog Jock Young tarafından ortaya atılan kavram bir yıl sonra Stanley Cohen tarafından sistemli ve geniş biçimde ele alır. Takip eden yıllarda ise Erich Goode ve Nachman Ben-Yehuda (1994) kavramın tanımlanan doğasında olduğu gibi doğuşu, gelişimi ve zamanı gelince yok olabilirliliğine ilişkin beş özellik saptayarak toplumsal paniğin çözümlenmesine yeni bir boyut kazandırır. Popüler müzik literatüründe sıklıkla karşılaşılan ahlaki panik kavramından bu çalışmada da ülkemizde zaman zaman olayların “gerçek” ve “algılanan” tehlikesinin ötesinde bir endişeyle karşılanan heavy metale yönelik toplumsal reaksiyonları analiz etmek üzere yararlanılmıştır.

Cohen, klasikleşen çalışması *Folk Devils And Moral Panics: The Creation Of The Mods And Rockers*’ (Halk Şeytanları ve Moral Panik: Mod’lar ve Rocker’ların Yaratılışı)’nda söz konusu süreci şu şekilde tanımlar:

“Toplumlar, zaman zaman ahlaki panik süreçleriyle karşı karşıya kalır. Bir durum, olay, kişi ya da kişiler toplumun değer ve çıkarlarına tehdit oluşturduğu tanımlamasıyla ortaya çıkarılır. Söz konusu fenomenin doğası kitle medyası tarafından basmakalıp biçimlendirilmiş bir şekilde sunulur. Ahlaki barikatlar yazarlar, din adamları, politikacılar ve diğer kanaat önderleri tarafından güçlendirilir. Sosyal açıdan itibar sahibi uzmanlar, durumu saptar ve çözüm yolları öne sürerler. Sorunla baş etme yolları geliştirilir ve çoğunlukla bu yollara başvurulur. Daha sonra durum ortadan kalkar, ortadan kaldırılır ya da daha da kötüleşerek görünür hale gelir. Bazen ahlaki panik ortadan kalkar ve toplumun bilgisinden ve kolektif belleğinden çıkartılır. Kimi zaman da çok daha ciddi ve uzun süreli yansımaları olur; legal, toplumsal ve politik açıdan ve hatta toplumun kendini kavraması açısından değişikliklere neden olabilir” (2002 [1972]: 1).

Cohen, çalışmanın örneğinde 1964 yılı Paskalya bayramında İngiltere’deki bir sahil kasabası olan Clacton’da başlayan birkaç sokak çatışmasının manşetlere nasıl abartılı ve çarpıtılmış biçimde taşındığını anlatır. Medya-

nın “halk şeytanları” (ya da günah keçisi) olarak etiketlediği, daha sonra “Mod’lar ve Rocker’lar” olarak adlandırılacak iki grubun İngiltere popüler kültürünün şiddete yönelik endişelerine en fazla neden olan altkültürleri haline nasıl getirildiğini tartışır. Bu tanımlamalardan da çıkarılacağı gibi, ahlaki paniğin itici gücü kitle medyasıdır. Medya herhangi bir nedenle odak olarak belirlediği kişilerin ya da olayların üzerine giderek onları manipüle etme işini çeşitli yollarla gerçekleştirir. Bunlardan en temeli Mod’lar ve Rocker’lar örneğinde olduğu gibi olayın, kişi ya da grupların negatif yönlerini abartmak ve büyütme; olayla ilgili haberler sansasyonel ve abartılı başlıklar kullanılarak ya da gerçekler büyütülerek sunulur. Cohen, elbette bu sokak çatışmalarının hoş olmadığını, baskıcı hatta korkutucu olduğunu kabul eder. Ancak medyanın, Scooter kullanan Mod’ların karıştığı olayları “Scooter mafyalarının terörü” (Daily Telegraph) ve “Gençler kasabayı altüst etti” (Daily Express) gibi başlıklarla kontrol altına alınabilir bir sıradanlıktan çıkarıp olayın gerçekliğinin çok ötesine taşındığını belirtir. Olayların geçtiği yerler, savaş alanına çevrilmiş izlenimi vermek için “isyan”, “yıkım çılgınlığı”, “savaş”, “kuşatma”, “çılgın grup” gibi ifadelerle tanımlanır (Aktaran Yıldız, Sümer, 2010: 40). Medyanın ahlaki panik yaratmada kullandığı bir diğer yol birleriyle bağlantısız olayları bağlantılıymış gibi göstermek, kimi olayların arasında gerçeği yansıtmayan neden-sonuç ilişkileri kurmak ve bu “sorunlar” için bir şeyler yapılmasını talep etmektir (Aktaran Cloonan, 2002: 128). Medya ve diğer iktidar araçları tarafından gençlik üzerinden üretilen ahlaki panikler geleneksel değerlerin alt üst edildiği endişelerinin etrafında ahlaki panikler yaratırken, gençlerin popüler müzikle, çalışmanın başında belirtilen organik bağı çoğu zaman bu sürece malzeme olur.

Kitle medyası unsurunun itici gücüyle anne-babalar, eğitimciler, din adamları, politikacılar gibi toplumsal yapıdaki otorite rollerinin, gençlerin popüler müzik figürlerinin “olumsuz” yönlerine özenerek toplumsal ve ahlaki değerlerin çöküşüne neden olacağı yönünde taşıdıkları endişeler ve bu endişelere verdikleri tepkiler, popüler müzik kaynaklı moral paniğin zeminini oluşturur. Bu nedenle popüler müzik ve etkisi altındaki gençlik, sürekli ahlaki sorgularla karşı karşıya kalır. “Gençlik” olarak kategorize edilen grup, toplumun belli bir düzen dâhilinde işlemlerini isteyen sözü geçen otorite grupları, diğer bir deyişle “yetişkinler dünyası”ndan bakıldığında daha “savunmasız” ve “kolay etki altında bırakılabilir”dir. Ancak gelenekçi toplumsal değerleri sürdürerek geleceğe taşıyacak olan da onlardır. Bu nedenle Shuker’in (2001: 217), şiddet, müstehcenlik, nihilizm, din karşıtlığı olarak özetlediği, belli türler ve altkültürler etrafında edinildiğinin iddia edildiği ve moral çöküşü simgeleyen bu değerler kontrol altına alınmalıdır. Özellikle 1970’li yıllardan itibaren bu tepkilere en fazla neden olan altkültürler punk, rap, rave ve heavy metaldir. Ancak Shuker’in (2002: 193) de belirttiği gibi kavramın aslında belirli popüler müzik türlerini ve türlere dayalı altkültürleri hedef alma durumu çok daha eskilere dayanır. 1920’lerde caz 1950’lerde Ted’ler ve

rock n’ roll, 1960’larda Modlar ve Rockerlar, 1970’lerde punk, 1980’lerde goth, heavy metal ve rap, 1990’larda İngiliz rave kültürü sözkonusu dönemlerin toplumsal bağlamlarında çeşitli ahlaki paniklerin nedeni olur. Özellikle punk ve rave’in olduğu festivallerde sansür oldukça yoğundur ve kuralların değişmesine (ilgili kanunlar konulması) neden olur. Ancak özellikle geleneksel ve dinsel değerlerin yok edilişi konusundaki ahlaki paniğin en büyük nedeni rap müzik ve rock ve türevleridir. Özellikle rock müzik, neden olduğu bu panik etrafında negatif etkileşimlerin somutlaşmış hali olarak algılanır. Bunun sonucunda toplumsal düzenden sorumlu kurumların güçlü tepkileriyle karşılaşır.

Heavy Metal ve “Ahlaki Panik”

Hjelm vd.’nin belirttiği gibi metal müzik ve kültürü üzerine çalışan araştırmacılar bu fenomenin iki ayrı yönüne odaklanmaya eğilimlidir (2011: 5). Yeni metal müzik altkültürlerinin ya da scenelerin yaratılışı ve yeniden üretilişinin yanı sıra türe ilişkin en yaygın araştırma konusu sosyal reaksiyonlar ve özellikle de ahlaki paniktir. Metal müziğin tarihçesini oluşturmaya niyetlenen müzik yazarları ve araştırmacılar, türün, Blues temelli Rock’n Roll müziği geçirdiği müziksel “evrim”in bir sonucu olduğu konusunda uzlaşırlar. Amerika kökenli popüler müziğin ve Rock müziğin temelini Blues’u yerleştirmek, popüler müziğin ve Rock müziğin güncel formlarını Blues kökeniyle ilişkilendirmek, sıklıkla rastlanan tarihsel bir yaklaşım biçimidir. Buna göre Heavy Metal; kronolojik olarak Blues, Rock’n Roll ve Rock türlerinin ardından gelen bir türdür ve adı geçen türlerle arasında “evrimsel” bir ilişki vardır (Çerezcioglu, 2011: 6-7). Müzik tarihinde kırk yılı aşkın bir geçmişe sahip olan metal türleri öncülleri olan türlerin kimi müzikal özelliklerini ve kimi değerleri sürdürmenin yanı sıra özgün tınısal unsurlar (*powerchord*, yoğun *distortion* efekti vb.) ve karanlık, saldırgan, satanik öğelerle yıllar içinde kendi tarzını oluşturur. Walser, heavy metal olarak bilinen *soundun* Led Zeppelin’in *Led Zeppelin II*, Black Sabbath’ın *Paranoid* ve Deep Purple’ın *Deep Purple In Rock* albümleriyle kodlandığını ileri sürer (1993: 10). Buna göre başlangıcı tarihsel açıdan 1960’ların sonu ve 1970’lerin başına rastlayan tür 1980’lerde ise popülerliğinin zirvesindedir. Artık, Harris’in de deyimiyle heavy metal sözcüğünü yalnızca dile getirmek bile -çağdaş popüler müzik türlerinden geliştiği güzel haberdar olursa bile- uzun saç, kafa sallama (*headbang*), scream vokaller, taşkın tavırlar, aşırılık, ileri seviyede maçoçluk ve siyah deriyle ilişkilenebilmektedir (2007: 1). Tür bu ilişkilenebilmelerle, gençler arasında sadık kitleler yaratırken aileler ve muhafazakârların hedef tahtası haline gelmekte gecikmez. Şiddet, özgür cinsellik, madde bağımlılığı, satanizm, intihar gibi temalar içermekle suçlanan tür, dini ve politik muhafazakâr gruplar ve aileler tarafından gençler için “saldırgan” ve “tehlikeli” olarak görülmeğe başlar.

1960'lı yılların sonundan günümüze değin, karamsarlık, kaos, şiddet, müstehcenlik, intihar, ölüm, büyü, şeytana tapma, madde bağımlılığı gibi "olumsuz" unsurlarla en fazla ilişkilendirilen tür olan metal müziğin ana akım medya tarafından zaman zaman bir ahlaki panik doğası içinde -farklı boyutlardaki şiddet ve intihar olaylarından en önemsiz sayılacak olaylara kadar - abartılı ve suçlayıcı bir üslupla "neden" olarak ele alması, toplumun farklı kesimlerinin de zamanla türe ilişkin olumsuz yargularını biçimlendirecek durumlar yaratır. Diğer yandan metal müzik, akademik dünyada "ergenlerin ve genç yetişkinlerin kişiliklerini, davranışlarını olumsuz yönde etkileyebilir" iddiası ile psikoloji ve sosyal psikoloji temelli çalışmaların odağı haline gelir. Bunların sonucunda, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde müziğe uygulanan sansürün en belirgin hedeflerinden olan tür, yerel scene'lerin var olduğu hemen her yerde birbirine benzer olumsuz yaklaşımlarla, suçlamalarla, medya, devlet, güvenlik birimleri ve diğer ilgili kurumların (kilise, sivil toplum kuruluşları) ortaklığındaki denetimlerle karşı karşıya kalır. Metal müziğin etkilerinin Amerika ve dünya gündemini en çok meşgul ettiği olay ise kayıtlara "Columbine Katliamı" olarak geçen cinayet ve intihar olayıdır. 1999'da Colorado'da iki lise öğrencisi arkadaşları ve öğretmenlerinden oluşan 13 kişiyi öldürüp 24 kişiyi yaraladıktan sonra intihar ederler. Olay Amerika'da silah kontrolünden şiddet içeren video oyunlarına kadar birçok ahlaki paniğin patlak vermesine neden olur. Ancak yaşanan paniğin en büyük nedeni yine metal müziktir. Gençlerin o dönemde oldukça popüler olan Marilyn Manson'a hayran oldukları iddiası, basına "Katiller, rock ucubesi Manson'a tapıyordu" ve "Şeytana tapan manyak, çocuklara öldürmelerini söyledi" manşetleriyle yansır. Olayın Manson'la bağlantısına ilişkin somut kanıtlara ulaşılabilmesi ya da gençlere şiddeti telkin eden farklı etkenlerin de göz önüne alınmış olması, Manson'ın "katliamın sorumlusu" imajından kurtulması için yeterli olmaz. Manson ise olayların ardından, basının gerçek temellere dayanmayan suçlamalarıyla kendisinin günah keçisi ilan edildiği, bu durumun asıl nedeninin ihmalkârlık, nefret ve silah erişimi olduğu ve medyanın insanları farklılıkları nedeniyle etiketleme konusundaki tavrının ayrımcılığı ve şiddeti daha da körükleyeceği yönünde bir açıklama yapar (Sterngold, 1999). Olayı takip eden haftalarda iki öğrenci basında sürekli "yabancı, farklı ve tuhaf" olarak sunulur. Basın, tıpkı Cohen'in Mod'lar örneğinde olduğu gibi olay günü siyah trençkot giymiş olan gençleri "trençkot mafyası" olarak tanımlar. Siyah kıyafetler, trençkot giymek, makyaj yapmak, Marilyn Manson dinlemek ve vahşet içerikli video oyunları oynamak artık şiddete eğilim için yeterli nedenlerdir (Killingbeck, 2001: 86-202). Metal müzik ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkiye yönelik en son nokta, Amerika'da kimi cinayet davalarında metal müzik dinlemenin sanık savunmalarında "hafifletilmiş neden" olarak kabul edilmesidir (Harris, 2007: 27). Öte yandan barındığı iddia edilen özellikleriyle psikoloji ve sosyal psikoloji alanında yapılan çalışmalarda bir müzik türünün sahip olabileceği bütün olumsuz etkiler sorgulanır.

Tanner (1981), çalışmasında heavy metali okul sürecinin egemen değerlerine olan karşıtlığı normalleştirme ve reddetme sembolü olarak ele alır. İskandinav ergenlerle ilgili bir başka çalışmada ise Roe (1983), müziksel kimi fonksiyonların sembolik olarak okula yabancılaşmayı temsil ettiğini ve düşük okul başarısıyla sosyal açıdan hoş görülme-yen müzik tercihlerinin bağlantılı olduğunu saptar. Daha sonra yapılan çalışmalarda da Arnett (1996) benzer sonuçlara ulaşır (Aktaran Shuker, 2002: 108-109). Gençler arasında öfke ve saldırganlık (Gowensmith ve Bloom, 1997), madde kullanımı (King 1988), intihar (Stack, 1998; Lacourse, 2001), şeytana tapma ve hatta cinayete eğilimin (Martin ve Segrave’den aktaran Arnett, 1991) metal dinlemeyle ilişkisi araştırılır. Dağılmış ya da mutsuz ailelerden gelen ergenler ve genç yetişkinler arasında rahatsız edici bir yabancılaşmanın belirtisi olduğu varsayılan tür hakkındaki “endişeler” dile getirilir (Arnett’ten aktaran Harris, 2007: 27). 2000’li yıllarla birlikte heavy metal üzerine yapılan akademik çalışmalar hatırı sayılır bir çeşitliliğe ulaşır. Müzikoloji ve sosyoloji temelli çalışmaların önemli bir bölümünü ise heavy metal izlerkitleleri oluşturur. Bu çalışmalarda da medya ve kamuoyu tarafından metale yüklenen olumsuz kalıpyargılar ve bu yargıların genellenebilirliği araştırılır (Fried, 2003; Rentfrow, Gosling, 2007; Rentfrow vd., 2009).

1980’li yıllarla birlikte İstanbul’da oluşmaya başlayan izlerkitlelerinin kısa sürede diğer büyük şehirlere de yayılmaya başlamasıyla metal müzik, Türkiye’de “göz önündeki” türlerden biri haline gelir. İlk olarak İstanbul, Ankara ve daha sonra da diğer büyük şehirlerde oluşan küçük scene’ler Türk metalinin doğuşunun başlangıcını oluşturur. Scene’in öncüleri çoğunlukla orta ve üst sınıf ailelerden özel ya da devlet okullarında iyi eğitim almış genç erkeklerdir. Metalin Türkiye’de ortaya çıkışı 1980 Darbesi ile aynı döneme denk geldiğinden kültürel kaynakların sınırlı kullanımı gerekliliği dolayısıyla o sıralarda dünya genelinde göstermekte olduğu ticariyi başarıyı Türkiye’de gösteremez (Hecker, 2012: 37). Ancak siyah deri, yırtık pantolon, metal zincir, uzun saç, sakal, küpe gibi görsel imaja dayalı “sıra dışılıkları” dolayısıyla bu yeni kitle Türk kamuoyunda pek olumlu izlenimler bırakmaz. Hatta medyada “ahlak yıkıcılığı”na dikkat çeken kimi eleştirilere maruz kalır (Aktaran Çerccioğlu, 2011: 190). Bununla birlikte metal müzik hayranları 1990’lar boyunca dış görünüşleri dolayısıyla “çılgin”, dinledikleri müziğin yüksek völümü ile ise “gürültücü” gençlik olmanın pek ötesine geçmezler. Ancak 1999’da İstanbul’da metal müziğin sıradan seyrini değiştirecek bir cinayet olayı yaşanır. Kayıtlara “Türkiye’deki ilk satanist cinayeti” olarak geçen olay, medya organlarınca kamuoyunun “o güne kadar karşılaşmadığı” ve “halkı dehşet içinde bıraktığı” vurgularıyla servis edilir. Mahkeme tutanaklarında cinayet faillerinin “satanist oldukları” ve “satanizmi metal müzik çerçevesinde öğrendikleri” gibi ifadelerin yer alması medyanın ilgisini bir anda metal müzik ve satanizm bağlantısına çevirir. Böylece Türk kamuoyunun metal müzik algısını bambaşka boyutlara taşıyacak olan süreç başlamış olur. Üze-

rine kolaylıkla gidilebilecek bağlantıyı keşfeden medya o andan itibaren satanizmin kaynağı olarak ele aldığı metal müziğin toplumsal değerleri alt üst edecek, gençleri sapkınlığa ve intihara sürükleyerek huzur ve güven ortamını yok edecek bir tür tehdit olduğu algısını yaratır ve “cadı avı” başlar. Yalnızca izlerkitlenin değil, müzikle bağlantılı ticari dağıtımçıların kısaca tüm scene üyelerinin hedef gösterilerek zan altında bırakıldığı haberler medyada emniyet, sivil toplum kuruluşları ve hatta siyaset gündemini meşgul ederek harekete geçme konusunda bir konsensüs oluşturur. 1999’da başlayan “satanist” paniği aynı zamanda metal müziğe ve izlerkitlesine yönelik ötekileştirilme tutumunu üreten olumsuz toplumsal tepkilerin ilk somut aşamasıdır. Bu aşama Erich Goode ve Nachman Ben-Yehuda’nın Cohen’in etkili analizlerini temel alarak kimi eklemelerde buldukları teoriler çerçevesinde ele alınır. Goode ve Ben Yehuda’ya göre (2009) toplumsal bir sürecin ahlaki panik olarak değerlendirilebilmesi için öncelikle şu beş özelliği taşıması gerekir: *Endişe, Düşmanlık, Fikir birliği, Orantısızlık, Geçicilik*.

Endişe: Medya tarafından tetiklenen şiddetli kaygılar

Bir toplumda herhangi bir konuda ahlaki panik yaşandığını belirleyen ilk kriter toplumun o konuyla ilgili abartılı bir endişeye sahip olmasıdır. Birçok durumda endişenin derecesi büyütülür ve tehdidin gerçek durumunun önüne geçer (Good ve Ben Yehuda, 1994: 156-157). Medya endişeyi yaratma ve insanların dikkatini konuya çekmede çeşitli yollara başvurur. En sık başvurduğu yöntemlerden biri yazılı basında büyük puntolarla hazırlanan manşetlerdir. Manşetlerin çoğu zaman gerçeği tamamen yansıtmaması beklenmediği gibi haber değeri “atfedilen” tüm olaylar çarpıtılmış başlıklar ya da içeriklerle medyada yer bulabilir. Gerçekleşen “satanist cinayeti” suçunun mahiyeti TCK’nın 82/1-b maddesinde “Canavarca Hisle ve Eziyet Çektirerek Adam Öldürme” şeklinde düzenlenmiştir (<http://www.resmigazete.gov.tr>, 2019). Yargıtay olaydan sonra satanist cinayetine verilen cezanın infazı ile ilgili olarak suçun ceza kanunundaki tanımıyla yani “canavarca his sevgiyle adam öldürmekten müebbet” beyanında bulunmuş ancak bu tanım medya tarafından manipüle edilerek manşetlere “SATANİSTLER CANAVARDIR!” (“Satanistler Canavardır”, 2003: 5) şeklinde taşınmıştır (Aktaran Ata ve Kutluk, 2015: 46). Aslında basit gibi görünen bu manipülasyon, medyanın satanizmi araştırarak heavy metal ile olan “bağlantılarının” üzerine gitmesiyle beraber “metalçilik” ve şeytan bağdaştırmasına neden olacak algıyı halk üzerinde çoktan yaratmaya başlar. 1999’da İstanbul’da işlenen satanist cinayetin ve ardından yine satanizmle bağlantılı olduğu iddia edilen intiharların medyada hemen her gün geniş yer bulması ve halkı paniğe sevk eden haberlerin yoğunluğu güvenlik güçlerini harekete geçirerek, satanizmle ilgili operasyonlar düzenlemelerine ve konu üzerine çeşitli raporlar hazırlamalarına neden olur. Bu süreçte yaşanan panikten en büyük payı alan anne babalar olur. Medya, ço-

cukları belirli yaş aralığında olan anne babalar için derhal bir “satanist profili” çıkarmaya girişir. Bu profilde “özellikle Black Sabbath, Led Zeppelin gibi metal gruplarını dinlemenin” ve satanistlerin buluşma noktası olarak tanımlanan “metal müzik satan kasetçilere ve kafelere gitmesinin” şüphe uyandırması gereken durumlar olarak ele alınması dikkat çekicidir.

Öte yandan satanizm ile savaşta şeytanın en büyük düşmanları olan semavi dinlerdeki tanrı inancı ve bununla ilişkili otoriteler tarafından verilen seminerler haberlere konu olur. İlahiyat alanında çalışan akademisyen Ahmet Güç, verdiği konferanslarda satanizme olan sempatinin uyuşturucu, alkol, Rock ve metal müzik, parçalanmış ailelerin çocuklarına daha kolay etki edebildiği vurgusunu yapar. 2004 yılında Diyanet İşleri başkanlığı Prof. Ahmet Güç’ün satanizmin gençler üzerindeki tehdidine ilişkin yazdığı bir kitabını yayımlar. Kitapta satanizmin tarihçesi, öğretileri ve hedeflerine değinen Güç, “metalik” müzik adıyla bahsettiği metal müziği satanistlerin çıkış noktası ve satanizmin Türkiye’de gençlere tanıtılması, yaygınlaştırılması için kullanılan bir suç unsuru olarak ele alır. Metal müziğin Türkiye’de yeni oluşmaya başladığını bu nedenle konunun ancak batıdaki örneklerinden takip edilebileceğini belirten Güç, metal tarihine değinmeye çalıştıktan sonra müziğin bu konuda ne kadar etkili olduğunun üzerinde durur:

“Müziğin gücü: Metalcilerden şeytan temasını kusursuz bir biçimde işleyenler, Şeytan konularını çok tarafsız anlatırlar. Bugün de çalışmalarını sürdüren, 1970’lerin efsanesi İngiliz Venom topluluğu zamanında birileri onların albümlerini tersinden çalarak şeytani mesajlar bile aramıştı. Onlardan sonra ‘satanizm’ metal müzik içinde iyiden iyiye kullanılmaya başlandı. Çünkü müzik güçlüydü ve dinleyicisi dünyanın en acımasız kitleliydi”. (2004: 62)

Düşmanlık: “Günah keçisi”nın üretimi ve toplumda yeni bir “öteki”

Ahlaki paniğin ikinci özelliği tehditkâr davranışlarla ilişkili görülen kişilere karşı belirli bir seviyede düşmanlık olmasıdır. Ahlaki paniğe neden olacak olayın failleri “halkın şeytanları” olarak tanımlanır. Üyeler yasalara saygılı toplumun düşmanı olarak belirlenir: davranışları toplumun tamamının ya da büyük bir kısmının değerlerini, çıkarlarını, hayat tarzını, zedeleyici ve tehdit edicidir (Goode ve Ben Yehuda, 1994: 157). Olaylara neden olabilecek alternatif problemler gözetilmediği gibi medyanın tamamıyla metal müzik dinleme ya da dış görünüş gibi belli başlı noktalara odaklanmaları artık metal müzik hayranlığını halkın gözünde ciddi bir korku nedenine ve bunun neticesinde düşmanlığa dönüştürür. Toplumda uzun saçlı, siyah giyen metal dinleyen herkes “satanist” olarak etiketlenmeye başlar (Ata ve Kutluk, 2015: 47). Tekil olayların aktarıldığı haberler, halkın algısına bütün olarak yerleşir ve onların gözündeki “metalci” imajını sabitleştirir. Medya manipülasyonu ve

genellemeler sonucunda halkın gözünde “potansiyel suçlu” haline gelen metalciler, ayrımcılık ve ötekileştirmenin hedefi olurlar.

Fikir birliği: Tehlikenin varlığına ve yapılması gerekenlere dair ortak kanı

Ahlaki paniğin üçüncü önemli göstereni ise düşünce birliğidir. Düşünce birliğinde tüm insanların aynı fikirde olması zorunluluğunun olmadığı belirtilir ancak ‘eldeki problemin gerçek ve toplumu tehdit eden bir durum olduğuna ilişkin yaygın bir inanç olmalı ve bu durumu düzeltmek için bir şeyler yapılmalıdır’ (Good ve Ben Yehuda, 1994: 157). Toplumun çeşitli birimlerinde “failler”e karşı oluşan tepki birleşiktir. Satanist paniğinde düşünce birliğine örnek olan nokta medyadaki haberler üzerine sivil toplum kuruluşları, emniyet güçleri, Diyanet İşleri Başkanlığı ve hatta İç İşleri Bakanlığı gibi iktidar sahipleri konu üzerine fikir birliğine vararak birbirlerine paralel bir mücadele başlatırlar. Medyadaki haberlerin ardından ilk hareket emniyet güçlerinden gelir. 2002 yılında İzmir ve İstanbul Emniyet müdürlüklerinde yayınlanan raporlarda İstanbul’daki rock ve metal müzik temalı kimi bar ve kafelerin satanist zanlıların mekânı olduğu yönünde ifadeler yer alır. Raporda ayrıca satanizmin önce internet daha sonra ise heavy metal gruplarıyla yayılmış olduğu iddiası yer alır. Ardı ardına yaşanan olaylarla satanizm tartışmaları devletin en önemli idare merkezlerinin gündeminde yer bulmaya başlar. İç İşleri Bakanlığı Strateji Merkezi Başkanlığı’nın 2004 yılında hazırladığı raporda “Satanizmin sembolleri ve özellikleri” başlığı altında heavy metal’e değinir. Siyah giymek, saç uzatmak, temizliğe önem vermemek, karanlık ortamlarda bulunup sert müzik dinlemek, metal müzik satan kasetçilere ve kafelere takılmak, heavy metal müzik, özellikle Black Sabbath ve Led Zeppelin dinlemek satanistliğin emareleri olarak değerlendirilir (Gözlügöl ve Çağlar, 2004: 26).

Orantısızlık: Tehlikenin “gerçek” ve “algılanan” boyutları arasındaki fark

Ahlaki paniklerde algılanan tehlike gerçek tehlikeden daha ağır basmaktadır (Goode ve Ben Yehuda, 1994: 158). Yani medya tarafından halk üzerinde yaratılan korku ve endişe gerçekte olan tehlikenin yaratacağının çok üzerindedir. Davranışın veya ortaya koyduğu tehdidin büyüklüğü abartılmaktadır. 1999’da gerçekleşen satanist cinayeti ve ardından gelen birkaç intihar olayının peşpeşe olması dikkat çekicidir. Ancak medya olayların birbiriyle bağlantısız olma olasılığını tamamen göz ardı ederek haberlerin devamı ile paniği sürdürmek ve halkın ilgisi canlı tutmak için zorlama bir takım kanıtlarla bağlantı kurmaya çalışır. Metal müzik dinleyen siyah giyen, adı geçen müzik mekânlarında eğlenen bütün gençler potansiyel satanist olarak etiketlemesi bura da örnek teşkil eder. Tehlikenin “algılanan” boyutu, medya güdümlü olaylar ve güvenlik ve emniyet güçlerinin asayiş konusundaki icraatları mekânların ve kimi müzik marketlerin sahiplerinin de potansiyel birer suçlu durumuna düş-

mesine neden olur. İnsanlar hayat tarzları dolayısıyla sahip oldukları özelliklerin çok uzağında suçlamalarla karşı karşıya kalırlarken toplumda “tehlike” olarak algılanmaya başlarlar (Ata ve Kutluk, 2015: 47).

Geçicilik: Medyanın ilgisini kaybeden olayların sıradanlaşması

Geçicilik, ahlaki panikteki dalgalanmaları tanımlamak için kullanılır (Gode ve Ben Yehuda, 1994: 158). Kitle medyasının olayları sunumları ve buna bağlı panik birdenbire ortaya çıkar, fakat çabucak yok olabilmektedir. 1999’da başlayan olaylar medya gündemine birden bire düşer ve birbirine benzeyen birkaç olayın ardından alevlenerek gündemi meşgul eder. Ancak failerin cezaevine girmesi ve olayların durulmasıyla medyanın ilgisini kaybetmeye başlar. Daha sonraki yıllarda medya kimi cinayet olaylarını da satanizm şüphesiyle ele almaya çalışsa da haberler yeterli etkiyi yaratmaz (2015: 48).

Ahlaki panikler patlak verdiğinde medya ve toplum ilişkisi normalden daha dinamik bir hal alır. Medyanın süreci tetikleyen ve gündemde tutan sürekli enformasyon girişi, toplum üzerinde kurduğu ahlaki ve ideolojik egemenliğe dayalı olarak kullandığı dile de yansır. Bir kısmı zamanla toplum belleğine kodlanır ve “geçicilik” özelliğinde değinildiği gibi olaylar zaman zaman etkisini yitirse de “biz” dışında konumlanan gruplara karşı geliştirilen belirli kanaat, değer, tutum, inanç, imaj, anlam ve yargıların belirli kategorizasyonlarla -çoğunlukla kalıcı olarak- yerleşmesine neden olur. Arar ve Bilgin’e göre insanlar çeşitli kişileri, grupları, olayları ve durumları kategorize ederek çevresini daha basit ve anlaşılır kılma eğilimindedir. Çünkü kategorilendirme, zorunlu olarak dile başvurmayı ve dilde mevcut nitelendirme özelliklerini kullanmayı içermektedir. Bu bir adlandırma ve dolayısıyla etiketleme etkinliğidir (2009: 152). Kalıplaşmış imajlar, gruplar ve o gruplardan gelen kişiler hakkında belirsiz durumlarda karar vermeyi kolaylaştırır. Bu nedenle kalıpyargılar “öteki”nin zihinsel olarak kurgulanmasında ve sürekliliğinde önemli bir role sahiptir. Cohen de benzer bir yaklaşımla dilin önemine değinir; iletişim ve özellikle de kalıplaşmış ifadelerin iletişime girmesinde sözcük ve imgelerin sembolik gücünü öne sürer. Sözgelimi *Modlar ve rockerlar* örneğinde yer alan her sözcük belirli bir kod oluşturur. Bir kelime (*mod*) bir durumun (sapkınlık) sembolü ve nesnelere (belirli bir saç tipi veya giyim şekli) bir durumu ve onunla bağdaşmış olumsuz duyguları gösterir hale gelmektedir. Sonuçta *mod* terimi daha önce çağrıştırdığı anlamlardan sıyrılarak tamamen negatif anlamlar kazanır (Cohen, 2002: 36-37). Cohen’in araştırmasının örneğinde Clacton (olayların geçtiği kasaba), *mod*, *rocker* gibi sözcüklerin, medyanın ürettiği resimler dolayısıyla arasında ayrılmaz bir bağlantı oluşur. Bu sözcükleri anmak, toplumda endişe, korku ve iğrenme duygularının ortaya çıkmasıyla sonuçlanır. Buna bağlı olarak da eskiden tarafsız ya da nötr sayılan bu sözcükler, ahlaki panik sürecinde şiddet ve kaosun sembolü olur

(Aktaran Hecker, 2012: 80). Bu çalışmanın örneğinde de “metalcı”liğe ilişkin medya dili ile dolaşıma giren kimi sözcüklerin sembolleştiğinden söz etmek mümkündür. Satanistlik ve metal müzik hayranlığı birbirine denk ya da birbirinin şartı olarak algılanmaya başlar. Bu yargılar ötekileştirme sürecinin önemli bir parçasıdır ve onları zamanla kalıpyargılara dönüştürür.

“Öteki”nin Temsili ve Ötekileştirme Referansları: Heavy Metal’e İlişkin Yargılar ve Kalıpyargılar

Bu başlık altında daha detaylı bir tanım yapmak gerekirse “yargı”, sözcük anlamıyla “kişi, durum veya nesnelerin kavrama, karşılaştırma gibi yollarla eleştirici bir biçimde değerlendirilmesi”ni ifade ederken (www.tdk.gov.tr, 2019), kalıpyargı ise “aynı değerlendirmelerin toplumun ortak belleğinde standartlaşması” olarak tanımlanabilir. Kalıpyargı terimini psikoloji literatürüne kazandıracak ilk önemli referansı sağlayan araştırmacı, Amerikalı yazar Walter Lippman’dır. Lippman 1922’de yazdığı *Public Opinion* adlı çalışmasında kamuoyu kavramına ve nasıl oluştuğuna ilişkin iddialar sunar. Lippman kalıpyargıyı “kafamızda standartlaştırdığımız resimler” olarak tanımlar (Aktaran Edwards, 1940: 357). Bir diğer tanımla “bir sınıf ya da insan grubunun kişisel ya da fiziksel özellikler” şemasıdır (Tutkun, Koç 2008: 261). İnsanları bireysel özelliklerini dikkate almadan geldikleri gruba göre anlamlandırdığımız bilişsel süreci tanımlayan kalıpyargılar, duygusal birer davranışa dönüştüğünde önyargı halini alır. Örneğin, her ‘sarışın’ yabancı turistin Alman olduğunu, bütün Japonların ‘çalışkan’ olduğunu, Arapların ‘temiz’ olmadığını düşünmemize neden olan, bu gruplarla ilgili kalıpyargılardır. Örneklerden de anlaşıldığı gibi, kalıpyargılar her zaman olumsuz olmayabilir. Olumsuz kalıpyargılar önyargıların oluşumunda etkilidirler (Göregenli, 2011: 7). Herhangi bir grubun “öteki” olarak konumu baskın grubun normları esas alınarak inşa edildiği için ötekileştirme tutumu süresince bu normlar dışında kalan dış gruplara ait tüm özellikler, değer yargıları, yaşam biçimleri “acayip”, “tuhaf”, “ahlak dışı”, “çirkin”, “yadırgatıcı” olarak görülebilir.

Estetik Yargılar

Bu başlık altında heavy metalin tınısal ve görsel imajına ilişkin yargılara ve kalıpyargılara verilmiştir. 1999’da yaşanan “satanist cinayeti”ne kadar heavy metal kitlesine toplum tarafından yüklenen negatif yargıların referansında çoğunlukla görsel imajları ve bu imajın akıllara getirdiği olası yaşam tarzları yer alır. 1980’li yıllarla birlikte İstanbul’da oluşmaya başlayan izler-kitle siyah deri, yırtık pantolon, metal zincir, uzun saç, sakal, küpe gibi görsel imaja dayalı “sıra dışılıkları” dolayısıyla Türk kamuoyunda pek olumlu izlenimler bırakmaz. “Normal dışı” görünüşleri ve davranışlarına bağlı olarak “metalciler”, ahlaki çöküşün somut örnekleri kabul edilirler: uzun saç, kirli

sakal, siyah kıyafetler ve fazlaca bira tüketimi gibi ulusun geleneksel ahlaki unsurlarına meydan okuyan davranışlardır (Aktaran Çerezcioglu, 2011: 223).

Dış görünüş ve Fiziksel Özellikler

Heavy metale yüklenen kalıpyargılarda kitlenin dış grup üzerinde bıraktığı intibanın rolü, bu intibada da görsel imajın payı önemlidir. Siyah deri, uzun saç, metal aksesuarlar ve beden modifikasyonları yadırgatıcı hatta zaman zaman tiksindirici bulunur:

"Bedene yapılan her müdahale normalin dışına çıktığı an çok pornografik algılanıyor. Onları görenler tarif edemedikleri bir şoku yaşıyorsa... bir ameliyata gir, miden bulanır. Çünkü bedenini içini görmek istemezsin. Gereksiz bir mahrem. Aynı onun gibi. Bu hissedışı vitrin boyutunda gezmek çok tuhaf ". (Akademisyen-35)

"...gözler boyalı simsiyah, dövmele falan filan... yani işte bizim en azından benim yaşam tarzıma aykırı böyle tipler. Bakışlar, gülüşler, böyle bakıyorlar falan yani ne bileyim itici geliyor bana. O yüzden korkunç yani korktuğumdan değil ama itici diyelim". (Ev hanımı, 32)

Metal kitlesine dış görünüşlerine ve fiziksel duruma ilişkin kalıpyargılar tamamen olumsuzdur. "Biçimsiz" oldukları, "korkunç" oldukları, "garip" oldukları temiz olmadıkları ve temizliğe önem vermedikleri şeklinde yargılar vardır. Dış görünüşlerine ilişkin olumsuz yargılara diğer çalışmaların bulgularında da rastlanır. "Görünüşlerinin hoş olmadığı" (Şenel, 2013: 175), piercing ve dövmele, "pis" veya "aşınmış" oldukları (Fried, 2013: 11) diğer yargılar arasındadır.

Dış görünüşleri yaratmak istedikleri "düzensizlik" in temsili olarak görülür:

"O kimliği o kodu onlar oluşturdu. İlla uzun saçlı ... yani beni gören heykeltıraş mı kasap mı vali muavini mi baskın bir tipoloji yok, dolayısıyla insanlar anlamayabilir. Ama onların illa bir aykırı durma durumları var ya... düzensizlik yaratmak ya da yeni bir tarz yaratmak da değil her şeyin aksine, inadına yapıldığında, hafif bir anarşizm olduğunda insanlar buna anlam veremiyorlar". (Akademisyen -38)

Olumsuz olmakla kalmaz dış görünüşlerinden yola çıkılarak, son derece uç olsa bile herhangi bir suç için (burada satanist cinayeti) zanlı potansiyeli taşıdıkları haklarındaki diğer bir yargıdır:

"Valla hep o tür insanlardan çıkıyor o tür olaylar (satanist cinayeti). Bizim çocuklarımız da genç ama hiç o tarz şeylere o tarz giyime özenmediler, küpeymiş, şu olsun bu olsun... daha böyle aile çocukları, düzgün ailelerden yetişen çocuklar yapmaz gibi geliyor ama yine de bilemiyorum". (Anaokulu Öğretmeni-49)

İfadede ayrıca “düzgün aile” vurgusu dikkat çekicidir. Görüşme kişisine göre düzgün ailelerin çocukları söz konusunu giyim tarzını benimsemeler. Yani “düzgünlük” kriteri metal kitlesinin benimsediği kıyafet kodlarıyla tamamen çatışmaktadır. Görsel imaj, suç potansiyeli taşımak için yeterlidir.

Tınsal unsurlar

Heavy metal’in işitsel unsurları da diğer kategorilerdeki “rahatsızlık” duygusunu destekleyecek niteliktedir. Buradan, müziğin tınsal doğasından ileri gelen estetik özelliklerle beraber tını dışı unsurlarca müziğin simgesel anlamlarına yüklenen negatif özelliklerin, aynı olumsuz yargılarda örtüştüğü görülür. Triton / powerchord, Distortion, extreme vokaller, müzikal açıdan sert, yoğun ve yüksek tuşenin rahatsız ediciliği, buna bağlı olarak kimi alttürlerle özdeşleşen brutal ve scream vokallerin “canavarca ve şeytani” bulunması önemli yargılar arasındadır.

Toplumsal Yargılar

Ötekileştirme, kimlik farklılıkları ilkesine dayanır. Ait olunan grup normları hem kendi aidiyetini onaylamaya yani yerini belirlemeye hem de ötekini tanımlamaya hizmet eder. Bu yüzden kendi normlarımız dışında kalan tüm yaşam tarzlarını ve davranışları “uygunsuz”, “ahlaksız” ya da “geri” tanımları çerçevesine yerleştirmeye eğilimliyizdir. Çünkü bu davranışlar bize tercih etmediğimiz başka bir yaşam biçimi olasılığını hatırlatarak kendimiz için kurguladığımız “normal”leri tehdit eder (Doğan, 2016). “Öteki”, iktidarlar tarafından her zaman “düzen bozanlar” ya da “düzen bozma potansiyeli olanlar” olarak görülür. “Ben” veya “biz” ne kadar düzeni, istikrarı, toplumsal normlara uyanı ifade ediyorsa, “öteki” de bir o kadar düzen bozanı, istikrarsızlığı ve toplumsal normlara uymayanı ifade eder; “ben” ve “biz” güvenli olan ise “öteki” tehlikeli olandır (Yetkin, 2015: 21).

“Aykırı” olma ve toplumsal değerlere tehdit

“...medyadan gördüğüm kadarıyla rahat insanlar, gerek filmlerden olsun gerek işte başka şeylerden... böyle hani rahat yaşayan, girdikleri çıktıkları... aileleri olsun çok rahat insanlar gibi görüyorum. Biz öyle büyüdük. Belirli bir muhitte belirli bir çevrede büyüdük. Onlar daha farklı geliyor bana. İstedikleri arkadaşlarıyla istedikleri saate kadar görüşebiliyorlar. (Ev Hanımı -32)

İfadede somut bir olumsuz tutum göze çarpmasa da heavy metal izlerkitlesine “alışılmışın dışında olma” durumu atfedilir. “Biz” vurgusundan anlaşıldığı gibi iç grubun toplumsal düzen referansları kitleye atfedilen bu aykırı durumlarla çatışır. “Rahat yaşam”, “eve giriş-çıkış saatleri” kitlenin aykırı davranışları olarak değerlendirilir ve yaşam tarzlarındaki farklılığın altı çizil-

lır. Yapılan medya vurgusu da bu yargıların oluşmasında medyanın rolünü destekler.

Bir diğer görüşte duyulan rahatsızlık barizdir; kitlenin varlığı ve yaşam tarzı sakıncalı bulunur:

“Çok normların dışında uçlarda yaşıyorlar. Belki de bir ideoloji bu. Bu ideoloji de her ideolojide olduğu gibi çok sakıncalı. Sağın en üst ideolojisi, solun en üst ideolojisi nasıl sakıncalıysa bana göre bunlar da sakıncalı. Bunlar da bir ideoloji gibi bir şey kendi çaplarında küçücük de olsa bir ideoloji bunlarinki”. (Emekli Asker-52)

Burada göze çarpan nokta kültürel açıdan yabancı olunan ve bu nedenle tam olarak tanımlanamayan kitlenin olası bir ideoloji olarak nitelendirilmesidir. Uç ve “norm-dışı” yaşam tarzlarını sunan diğer ideolojiler ne kadar rahatsızlık vericiyse burada da aynı duygu söz konusudur. Rahatsızlık duygusu görüşmecinin gözünde mevcut toplum düzenine ve “egemen toplumsal değerlere aykırılık” ve tehdit olarak kendini gösterir.

Bu ifadeler ek olarak görüşmelerde heavy metal kitesine ilişkin anarşizm, serserilik, kavgacı olma, saygısız olma, kural tanımama gibi özellikler atfedildiği görülür:

“...metal müzik dinleyenleri tamamen serseri ruhlu insanlar olarak değerlendiriyorum. Hatta şöyle; bu kuzey ege de kampta bir yerde metal müzik çalıyordu. Bütün millet kafasını sallamaktan başka dans yapmıyordu. Böyle garip garip şeyler. Hep o şekilde gördüm. Çevreden gördüklerim hep bu yönde. Mesela bazen televizyonlarda falan rastlıyoruz. Hep o tür. Çalanlar da o tür insanlar gibi görünüyor. Dinleyenler de o tür. Benim gördüğüm kadarıyla bu tarz yani serseri ruhlu, serseri tipli insanlar olarak gördüm hep bu güne kadar”. (Emekli Memur-54)

Aile Yapısı, karakter ve psikolojik durum

Farklı kültürlerde farklı araştırmacılarca yapılan birçok çalışmada Heavy metal izlerkitesine yüklenen en yaygın kalıpyargılardan biri aile içi sorunlara sahip oldukları; düzgün bir aile yaşantıları olmadığı yada dağılmış ve mutsuz ailelerden geldikleri yönündedir (Arnett, 1991; Fried, 2003; Şenel, 2013). Aile içi şiddete maruz kaldıklarına ilişkin yargılar dikkat çekicidir ve bu yaygın kanı bu çalışma içinde de destek bulur:

“Temeline bakınca zaten kulaklarını yarısına kadar yırtan bir baba var. Benim şu ana kadar gördüklerime göre bozuk aile yapılarında daha sık görülüyor. Gördüğüm tipler hep o moddaydı. Anne çok pasif, aile içi şiddet çok yüksek, adamın zaten bu kadar şiddet eğilimli olması, oradan beslenmek zorunda hissetmesi içindeki şiddeti dışa vurma.... (Akademisyen - 35)

Bu kategori altındaki bir diğer yargı ise heavy metal kitlesinin başka alanda kendini ispatlayamadığı için bu türü ve türün sunduğu yaşam tarzını benimsediğini yönündedir. Bir diğer görüşmeci de benzer bir yaklaşımla bu yargıyı destekler:

“...bir arayış, bir oturmamışlık var ki gelişme çağında, ailevi olabilir, kendini kendi yaş grubuna ait hissedemiyor olabilir. Eksik kişisel gelişim. Belki böyle durumlardan dolayı kendine patlak verecek, kendini rahatlatacak noktalar bulup işte metal müzik gibi...”. (Akademisyen -40)

Görüşmeler sonucunda kitlenin psikolojik durumuna ilişkin pek çok olumsuz yargının varlığından söz edilebilir. Bunlardan bazıları öfke ve isyankarlık üzerinedir. Bunun yanı sıra yine daha önceki çalışmalarda (Fried, 2003; Şenel, 2013) haklarındaki yargılarla örtüşen ifadeler yer alır. Bunlar şiddete eğilimli oldukları, kişilik bozukluklarının olduğu, uyuşturucu ve alkole yatkın oldukları yönündedir. Bu çalışmada ek olarak kendilerini tanıma ve tarif sorunu yaşadıkları, zayıf kişilikli oldukları da diğer yargılar arasındadır.

Ahlaki Yargılar

Heavy metal kitlesiyle ilgili ortak yargılardan biri ahlaki değerlerden yoksun oldukları yönündedir. Aykırılığın bir adım ilerisi toplum için “potansiyel tehlike”dir. 1980’lerin ortalarında Türkiye’de yavaş yavaş oluşmaya başlayan kitle medyada “ahlak yıkıcılığı”na dikkat çeken kimi eleştirilere maruz kalırlar. O dönemde Türk kamuoyu için “yeni” ve “sıra dışı” olarak kabul edilen kitle, görsel ve yazılı medyanın ilgisini çekmeye başladıktan sonra gazete yazarları ve televizyon eleştirmenlerinin heavy metale ilişkin tepkileri olumsuzdur; türü olağan dışı davranış fenomeni ve sonuçta da Türkiye’nin doğal ve dinsel kimliğine tehdit olarak tanımlamaya başlarlar (Hecker, 2008: 9). Heavy metal, hakkında bilinenlerin sınırlılığına karşın, imajını halkın gözünde “ahlak yıkıcı bir simge” olarak sağlamlaştıran kimi yazarların ağır eleştirilerine maruz kalır. Aynı yargıların bu çalışma çerçevesinde yapılan görüşmelerde de farklı yaş ve sosyoekonomik sınıflardan insanlar tarafından dile getirildiği görülür.

Ahlak yıkıcılık, sosyal ilişkilerde “çarpıklık” ve dinsel yönden zayıflık

Kitle dışından kişilerle yapılan görüşmelerde metalcilerin ahlaki değerlerinin olmadığı ve bunun böyle görülmesi için özel bir çaba sarfettikleri, komşuluk ilişkileri kurabilecek, insanlara yardım edebilecek tıynetle olmadıkları, insani duygulardan habersiz oldukları gibi ifadeler yer alır.

“Yaşam tarzları öyle... komşuluk ilişkileri yok. Hani gidip de bir bardak şey alamazsın, yardım etmezler...”. (Yönetici- 36)

Kitle, toplumun kalıplaşan ahlak anlayışlarına ters düşen zihniyete ve davranışlara sahip olmakla yargılanır. Bunun yanı sıra “çarpık” ilişkilere yatkın

oldukları ifadesi dikkat çeker. Bu ifade cinsel hayatlarına gönderme ve uyuşturucuya yatkın oldukları iddiasını içerir. Tüm bunların temelinde ise dinsel yönlerinin zayıf olduğu iddiası vardır:

“O tür müzik dinleyenler bana göre benim mantığıma göre çarpık ilişkilere çok rahat girebilirler. Uyuşturucu gibi maddeleri daha kolay kullanırlar. Çünkü bunlarda benim şahsi değerlendirmem biraz da dini değerleri çok zayıf olan kişiler. Dini değerleri daha zayıf olan kişilerin de tahmin ediyorum ki böyle konulardaki yaklaşımları daha yumuşaktır çok rahat bir şekilde geçebilirler; ilişki olsun, kokain eroin o tür maddeler...”. (Emekli Memur 54)

Sonuç

Kimlik, pratik hayatta gözlemleyebildiğimiz tüm alanlarda “farklı” olmanın cazibesini ortaya koyar. Çünkü bu bir “özlük” meselesidir ve bireysel açıdan benliğimizi (ego) “seçip” onaylarken kolektif açıdan içinde kendimizi rahat ve güvende hissedeceğimiz anlam çerçeveleri bulmamızı sağlar. Bu çerçevenin hemen dışında başlayan “ötekiler”in kendimizi keşfetmemiz ve sürekli inşa etmemizdeki rolü önemlidir. Kendi anlam dünyamızı inşa edebilmek için “öteki”den çekindiğimiz kadar ona ihtiyaç da duyarız. Bu tutum, “biz”le “öteki”nin dinamik ilişkisidir ve bu ilişki içinde anlam kazanır. Bir topluma hâkim olan değerler sistemi o toplum içinde çok sayıda “ötekiler” yaratır. Hatta zaman zaman hâkim değerleri sürekli kılmanın yolu ötekiler yaratmaktan geçer. Cohen’in ahlaki paniği tanımlarken “halk şeytanları” (folk devils) olarak adlandırdığı gruplar, toplumda uyanan (uyandırılan) abartılı endişeler neticesinde hedef olarak görülürken aynı zamanda hâkim sınıfın, grup ideolojisi yaratma ve istikrarı sağlama konusundaki çıkarlarına hizmet eder. “Biz” duygusunu sürekli kılma kaygısı kendimiz için kurguladığımız “rahat”, “güvenli” dünyanın sınırları dışında kalan tüm kültürleri, yaşam tarzlarını, değer yargılarını tehlikeli birer tehdit unsuru olarak tanımlamamıza neden olur.

Bu çalışmada bir müzik türü ve ona bağlı yaşam tarzı ve değerlerin “gerçek” ve “algılanan” özellikleriyle toplum tarafından nasıl ötekileştirildiği, popüler müziğin en kötü şöhretli türlerinden biri olan heavy metal örneği ile değerlendirilmiştir. Medyanın sistemli bir manipülasyon aracı olarak “ahlaki panik”leri yaratma konusundaki rolü bu çalışmada da birbirleriyle bağlantılı bir takım olayların, farklı grupların ötekileştirilme sürecindeki ilk aşama olarak göze çarpar. Ardından söz konusu paniğin neden olduğu olumsuz yargılar ve kalıpyargılar (stereotip) saptanmış ve ötekileştirme pratikleri çerçevesinde bu süreci doğuran ve sürdürülebilir kılan unsurlar olarak ele alınmıştır. Gençler ve yetişkinler arasında bir simgesel sınır olarak görülen popüler müzik, yetişkinlerin baktığı taraftan gençliği kınama nedenidir. Heavy metalin özel durumu bu noktada gelenekselleşen genç-yetişkin çatışmasını çoktan

aşarak hakkındaki olumsuz kanı, yargıların toplumun geneline yayılmasıdır. Dahası bu tepki ve yargılar küreseldir ve dünyada metal scenelerin olduğu neredeyse her yerde ahlaki, toplumsal ve estetik boyutlarıyla benzerlik gösterir. Bu kategoriler çalışmada Türk insanın heavy metale yönelik olumsuz algısını tetikleyen bir takım kritik olaylar çerçevesinde ele alınmıştır. “Öteki”ne olan mesafenin onaylanmasında önemli bir diğer unsur toplumsal belleğe yerleşen kalıpyargılardır. Çalışmada görüşme odağı olan kişilerin heavy metal kitlesine ilişkin yargılarında kullandıkları dışlayıcı dil ve yükledikleri pek çok olumsuz yargı bunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu süreçte medyanın aldığı rolün önemi Cohen, Goode ve Ben – Yehuda’nın analizlerinde net olarak görülmüştür. Kitle medyası dünyada neler olup bittiğinin anlaşılması için enformasyon sağlarken, olayları alıcılara ulaşmasını istediği biçimde sunma gücüne sahiptir. Bu güç, olay ya da kişilere karşı olan algıları biçimlendirerek, toplumun kimi meselelere olan tutumunun ve yargılarının dolaylı ya da dolaysız olarak kalıplaşmasına yol açar. Dolayısıyla ötekileştirmeye neden olan farklılığın genellikle olumsuz özelliklerini atfedilerek toplumsal belleğe yerleşme sürecine hizmet eder. Bunu yaparken gerçekleri tam olarak yansıtmayı önemsemez. Herhangi bir fenomenin tehlikesi konusunda kamuoyunu alarma geçirebilecek güce sahip olan medya, lokomotif etkisiyle iktidarı paylaştığı diğer kurumlar ve hakim ideolojik araçlarla birlikte toplumda iyyinin karşısında kötü algısının yaratılma ve tanımlanma şekli olan kolektif nefreti sürdürür.

Kaynaklar

- Arnett, Jeffrey. (1991). Heavy Metal Music And Reckless Behavior Among Adolescents, *Journal of Youth and Adolescence*. Vol: 20 (6). 573-592.
- Ata, Y., Kutluk F.. (2015). Being Afraid of Music: Moral Panic Created By Heavy Metal Music Turkish Public Opinion and Stereotypes Due to Its Negative Image. F.Kutluk ve Uğur Türkmen (Ed.), In Which Direction is Music Heading (37-74). Newcastle: Cambridge Scholar Publishig.
- Bennett, Andy. (2001). *Cultures of Popular Music*, USA: Open University Pres.
- Bezirgan A., Yurdagül, Bilgin, N. (2009). Gazetelerde Ötekileştirme Pratikleri: Türk Basını Üzerine Bir İnceleme.
- Cloonan, Martin. (2002). Exclusive! The British Press And Popular Music, Pop Music And The Press. (Ed: Steve Jones). Philadelphia: Temple University Press.
- Cohen, S. (2002). *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers Edition*. Routledge, London,
- Çerezcioglu, A.B. (2011). *Küreselleşme Bağlamında Extreme Metal Scene. İzmir Metal Atmosferi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Doğan, H. (2016). İdeolojik Bir Kurgu ve Ötekileştirme Referansı Olarak 'İnsan Doğası': Bartın Romanları Örneği. *AÜDTCF, Antropoloji Dergisi*. (31) Haziran. 141-158.
- Edwards, A.L. (1940). Studies of Stereotypes: I. The Directionality And Uniformity of Responses To Stereotypes, *The Journal of Social Psychology*, (12) 357-366.
- Erol, Ayhan. (2002). *Popüler Müziği Anlamak. Kültürel Kimlik Bağlamında Popüler Müzikte Anlam*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Fried, C. B. (2003). Stereotypes of Music Fans: Are Rap and Heavy Metal Fans a Danger to Themselves or Others?, *Journal of Media Psychology*, 8 (3). 1-25.
- Goode, E., Ben-Yehuda, N. (1994). *Moral Panics: The Social Construction of Deviance*, Wiley-Blackwell, Malden,
- Gowensmith, W.N., Bloom L.J. (1997). The Effects of Heavy Metal Music on Arousal and Anger. *Journal of Music Therapy*. 27 (1), 1997, 33-45.
- Gözlügül, S.V., Çağlar, M. (2004). *Topluma Yönelen Tehdit Satanizm*. Ankara: Strateji Merkezi Başkanlığı.
- Güç, A. (2004). *Satanizm: Şeytana Tapınmanın Yeni Adı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Harris, K.K. (2007). *Extreme Metal: Music and Culture on Edge*, New York: Berg Publishers.
- Hecker, P. (2012). *Turkish Metal: Music, Meaning and Morality in a Muslim Society*. Marburg: Ashgate.
- Hjelm, T., Harris, K.K., Levine M. (2011). Heavy Metal As Controversy And Counterculture, *Popular Music History*. Vol: 5 (18), 5-18.
- Killingbeck, D. (2001). The Role Of Television News In The Construction Of School Violence As A "Moral Panic. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*. 8(3) (2001) 186-202.
- King P. (1988). Heavy Metal Music And Drug Abuse In Adolescents, *Postgraduate Medicine*, Vol: 83(5) 295-301.
- Tutkun, Ö. F., Koç, M.(2008). Mesleklere Atfedilen Kalıp Yargılar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 41(1), 255-273.
- Lacourse, E., Claes, M., Villeneuve, M. (2001). Heavy Metal Music and Adolescent Suicidal Risk. *Journal of Youth and Adolescent*. 30 (3), 321-332.
- Mutlu, E. (1995). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınevi.
- Cook, N. (1999). *Müziğin ABC'si*. İstanbul: Kabcacı Yayınları.
- Okumamış, İ. (2002). "Diyanet'e Göre İzmir Satanizm Merkezi". *Hürriyet*, 8 Şubat.
- Rentfrow, P.J., McDonald, J. A., Oldmeadow, J. (2009). You Are What You Listen To: Young People's Stereotypes about Music Fans, *Group Process & Inter-group Relations*, 12(3), 329-344.
- Rentfrow, P.J., Gosling, S.D., The Content And Validity Of Music-Genre Stereotypes Among College Students, *Psychology of Music*, 35(2), 2007, 306-326.
- (2003). "Satanistler Canavardır", *Milliyet*, 12 Şubat.
- (1999). "Çocuğunuzun Satanist olduğunu nasıl anlarsınız?". *Posta*, 27 Eylül:
- 1

- Shuker, R. (2002). *Key Concepts in Popular Music*, London: Routledge.
- Shuker, R. (2001). *Understanding Popular Music*. London: Routledge.
- Stack, S. (1998). Heavy Metal, Religiosity, and Suicide Acceptability, Suicide and Life-Threatening Behavior, Volume 28(4), 388–394.
- Sterngold, J. (1999). “Terror In Littleton: The Culture; Rock Concerts Are Cancelled”. *New York Times*, April, 29.
- Şenel, O. (2013). *Müzik Algısı, Müzik Tercih ve Sosyal Kimlik Bağlamında Müzikte Önyargı ve Kalıpyargı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Walser, R. (1993). *Running with the Devil: Power, Gender and Madness in Heavy Metal Music*. England: Wesleyan University Press.
- Yetkin, S. (2015). Bir Ötekileştiren Biçimi Olarak: Heteroseksizm ve Homofobi Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Öğrenci Forumu Bülteni. 1(3), 21-23.
- Yıldız, S., Sümer, H. H. (2010). Medya ve Ahlaki Panik, *Erciyes İletişim*, 1 (3), 35-46.
- Yılmaz, H. (2015). Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Öğrenci Forumu Bülteni (Önsöz). *Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Öğrenci Forumu Bülteni*. 1(3), 4.

Elektronik Kaynaklar:

- http://www.academia.edu/1644592/Heavy_Metal_in_a_Muslim_Context_The_Rise_of_the_Turkish_Metal_Underground (Erişim Tarihi: 06.01.2013).
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm> (Erişim Tarihi: 09.08.2019).
- <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 03.08.2019).